

Anno 1522. suo cum capite munus hoc NEOSTADII
posuit.

C A P U T XXI.

*De variis dominiorum, ac bellorum vicibus, quas VIEN-
NA experta est, deque uiteriori ejusdem ad ætatem
usque nostram munitione.*

Vrbs nostra ab origine Vinidorum erat, qui eam con-
didere. Romano Imperio accessit anno reparatæ salu-
tis VII. vel VIII.

Anno C. 262. GALLIENUS Imperator ATTALO
Marcomanorum Regi, cujus filiam PIPARAM, dein
CORNELIAM SALONINAM dictam, deamavit, atque
etiam in conjugem accepit, Pannoniæ superioris partem,
quidni & VINDOBONAM cessit. AUREL. VICT. Epit. c. 33.

Anno C. 268. a CLAUDIO Gothico Imperatore trans
Danubium rejectus est ATTALUS, teste EUTROPIO l. 9.
c. 6. & 8.

Anno 451. ab Hunnis sub ATILA Rege VIEN-
NA vastatur.

Sub-

Sublato anno 454. **ATTILA** in Romanorum potestatem **VIENNA** redit, qui tamen crescente in Pannonia Gothorum potentia suum in urbem nostram ac viciniam imperium cum Rugis ultro communicant.

Anno 488. Romanis, & Rugis in Italiam ab **ODOACRO** deportatis, vacuas eorum fedes Longobardi occupant, ac **VIENNAM** instaurant.

Anno 568. Longobardi Italiam petunt, & has terras Hunn - Avaribus belli focis cedunt.

Annus 791. compensavit superiorum annorum calamitates, quo nempe hæ regiones a Victore Magno **CAROLO**, nobilis sane portio, Imperio Germanico adjectæ sunt.

Anno 900. ad antiquas possessiones suas Hungari redire cœperunt, atque regionem hanc, in eaque Urbem quoque nostram tenuere, dominio subinde ad Anasum usque promoti.

Anno 1042. ab **ADALBERTO** Marchione Hungaris iterum eripitur **VIENNENSIS** ager Heimburgum usque.

Anno 1236. **FRIDERICUS II.** Imp. **VIENNAM** occupat, eamque anno sequenti Imperii urbibus accenset.

Anno 1240. **FRIDERICUS** Bellicosus **AUSTRIÆ** Dux Civitatem nostram fame domitam, ditioni suæ postliminio subjicit.

Illo autem defuncto 1246. urbis possessionem iterum capit **FRIDERICUS** Imperator.

Anno 1252. OTTOCARUS VIENNAM nomine uxorio tenet, & usque ad annum 1276. retinet.

Dicto anno RUDOLPHUS Rex Romanorum OTTOCARO Bohemiæ Regi post quinque hebdomadarum obsidionem VIENNAM eripit, ac iterum Imperii urbibus adscribit.

Anno subinde 1282. ALBERTO, & RUDOLPHO filiis feudi nomine VIENNAM cum Austriacis terris largitur, dominio primum inter utrumque communi; anno autem sequente in solum ALBERTUM translato.

Anno 1446. VIENNENSES suburbiis suis, inde a Parthenone S. NICOLAI in Via Regia, fossas ac sepimenta circumducunt. FUHRMANNUS ad hunc annum.

Anno 1477. quo MATHIAS Hungariæ Rex VIENNAM obsidione pressit, ipsæ urbis fossæ altius erutæ, & valla, qua ruinam fecerant, reparata sunt. Demum 21. Decembris, inita cum FRIDERICO Imp. conventionne, 27 hebdomadarum obsidium solvit MATHIAS Rex, qui obsidionis tempore Nicolstorffii castra Prætoria habuit.

Anno 1485. Irritatus MATHIAS denuo VIENNAM oppugnandam suscipit, & arctiorem illi obsidionem mense Aprili admovet: quare coacti fame cives sese sub Maji finem dedidere.

1. Junii Rex, quinta subinde BEATRIX Regina solenni pompa urbem subiere.

Sed

Sed diuturna Regi ea lætitia non fuit; post quinquenium enim, anno nempe 1490. 5. Aprilis apoplectico fulmine ictus, in palatio quod sibi construi hic fecerat, animam efflavit, annos natus 47.

Intellecta MATHIÆ morte brevi adfuit MAXIMILIANUS I. Rom. Rex; 20. Augusti VIENNAM ingreditur, & 22. aulam oppugnat, postque paucorum dierum acerrimam oppugnationem, in qua ipse MAXIMILIANUS læsus est, arce etiam, seu aula potitur, inita cum defensoribus certis legibus pactione. FRIDERICUS tamen pater ac Imperator urbem nostram nunquam revisit.

Anno 1529. Austriacis terris Imperante FERDINANDO I. Archiduce, PHILIPPUS Princeps Palatinus Rheni, triduo ante Turcarum adventum, appulsus, urbis nostræ defensionem contra Turcas suscipit. Præsidium ex Hispanis, Styris, Bohemis, Austriacis aliisque nationibus conflatum 20. peditum, duobus equitum millibus desiniebatur.

Aggerem suburbiis circumductum, quia ampliorem, propugnare e re non visum; unde injectus suburbiis ignis, quo 800. domus cum templis ac cœnobiis haustæ sunt.

21. Septembris, equites Turcæ urbem cinxere; igitur portæ omnes obstructæ præter salinariam excursionibus faciendis servitutam: excitata item tumultuario labore propugnacula aliquot, aliaque bellica opera.

25. Septemb. duæ Norimbergensium turmæ urbi, hoste non obstante, feliciter injectæ.

14. Octob. nuntiato FERDINANDI Regis, ac FRIDERICI Palatini Rheni adventu cum numerosis auxiliariis copiis, SOLYMANUS Turcarum Imperator, viginti assultibus nequidquam tentatis, ac amissis viginti suorum millibus noctu ab urbe exercitum deducit; multis tamen millibus ex AUSTRIÆ, & STYRIÆ incolis in captivitatem abstractis.

15. Octobris resonante omni ære campano, Sanctissimæ TRIADI ad D. STEPHANUM ob liberatam urbem gratiæ persolutæ, in cujus defensione 1500. Christiani pugiles gloriosa morte occubuere. Vespere omnes machinæ bellicæ in lætitiæ signum solutæ, quibus impari boatu e longinquo Turcæ tormentis suis respondere.

Anno 1532. ob novæ obsidionis, a Turcis impendentis metum a FERDINANDO jam Romanorum Rege labor publicus pro munienda urbe indictus.

3. Octob. ejusdem anni CAROLUS V. Imp. Oeniponte VIENNAM aqua devectus, cum fratre FERDINANDO Rege urbem subit. Subinde Hungaricam vestem Hungarorum gratia indutus per pontes egreditur, ac collectum in adversa Danubii ripa exercitum lustrat. Numerata sunt peditum nonaginta, equitum triginta milia; nihil tamen tantis copiis tentatum. FUHRMANNUS ad hunc annum.

Anno

Anno 1536. FERDINANDUS aulam, qua e prima oppugnatione vitium traxerat, restaurat. Exstat ejus rei monumentum marmor aulæ muro inhærens, quod aream primam nunc ingredientibus ad lævam sese offert, cum sequenti epigraphè:

DIVO REGNANTE FERDINANDO ROMANO-
RVM, HVNGARLÆ, BOEMIÆ ZC. REGE
ARCHIDVCE AVSTRLÆ ZC. PRINCIPE
NOSTRO GLORIOSISSIMO.

M. D. XXXVI.

Anno 1540. Ob metum JOANNIS SIGISMUNDI SZAPOLYÆ, ac Turcarum eidem faventium, VIENNENSES fossæ latius erutæ, propugnacula aliquot, & nonnulla exteriora opera construi cœpere. Unde solo æquari necesse fuit parietinas Hospitalis S. SPIRITUS, ac templi ad S. SEBASTIANUM prope VIENNAM rivum, quæ ex prima oppugnatione superfuere.

Anno 1545. confurgere e fossis cœpere nova propugnacula, nomen suum fere a vicinia, vel Authoribus suis fortita. *Aulicum* nempe, quod hodie Hispanum dicitur. *Leoninum*, quod Regiæ Majestatis propugnaculum vocabatur; dein autem ab instauratore suo Barone LÖWL, hujatis præsidii Governatore, ædibusque ejus æstivis, olim huic propugnaculo insistentibus hoc nomen traxit.

Mel-

Mellicense a vicina Mellicensium aula dictum.

Propugnaculum ab exilio, seu vicino loco, in *Elend* olim compellato, quem nunc Armamentarium navale occupat.

Propugnaculum *novum*, cui finitima nova porta nomen fecit.

Ex altera aulae parte surrexit propugnaculum a vicina ejus nominis porta, *Carinthiacum* appellatum.

Propugnaculum olim ab Authore suo *Heiners*, hodie a *fonte artificiali* nomen gerens, qui per turrin in eo fitam impellitur.

Propugnaculum Sanctimonialium ad D. JACOBUM, quod dein, versus dextram magis promotum superius Stubense, dein a structore suo *Braunbastey* vocitatum est.

Propugnaculum Patrum Prædicatorum, sic dictum, quod ei templum horum Patrum incumbat. Infra hoc propugnaculum, cui *Sambuccus* nomen dedit.

Propugnaculum *Fibri*, a vicinis ædibus Dominorum de Pyber, & cognomine porta sic compellatum est.

Pone primum Danubii pontem munimentum constructum est Anno 1662. cui ab Authore suo, HANIBALE GONZAGA Præsidi Gubernatore nomen inditum.

Idem nomen adhæsit propugnaculo majori penes SCHÄNZLTHOR, quod ab eodem GONZAGA muro obductum est, excitatum vero jam erat sub MAXIMILIA-

no II. Imp. Anno 1566. ut testatur DOMINICUS ZENOI in
sua VIENNÆ delineatione, Venetiis eodem anno edita.

Ad excitanda propugnacula, quæ sub FERDINANDO
I. structa sunt, sumptus contulere status AUSTRIÆ, Ci-
vitas VIENNENSIS, FERDINANDUS REX, MAURITIUS
Saxoniae, & WILHELMUS Bavariae Duces, nec non
Urbes Imperii Augusta Vindelicorum, Norimberga,
Argentina, Ulma, Colmaria, Slestadium &c.

Propugnaculum a *Sambucco* dictum solis civium
VIENNENSIVM impensis stetit, quadratis lapidibus sum-
ptis ex Parthenone S. NICOLAI in via Regia, cui Tur-
cæ nuperna urbis oppugnatione ruinam intulerunt. Ita
FUHRMANNUS in sua Vienna pag. 805.

Huic propugnaculo WOLFFG. LAZIUS sequentia
verba inscripsit.

D. O. M.

DD. NN. CAROLI ET FERDINANDI

PERENN. AUGUST. SALUBER.

JUSSU HOC PROPUGNACULUM A FUNDAMEN. CON-
TRA TURCARUM VIM, ORDINANTE VIRO CLARISS.
LEONARDO VELSIO SACRI REGII PALATII COMITE,
ET UTRIUSQUE MILITIAE MAGISTRO, INSISTENTE
ETIAM STEPHANO DENCKIO CONSULE VIGILANTISS.
S. P. Q. VIENNENSIS CURÆ HORUM COMISS. AD EX-
TREMAM MANUM PERDUX. ÆRE PUBLICO, ANNO
CHRISTI MDXLV. V. S. L. L. M.

Notit. Vindob.

Ff

Anno

Anno 1547. AUGUSTINUS HIRSGOGL, Architectus Militaris, ac Civilis urbis nostræ, ejusdem Ichno-graphiam coloribus expressit in rotunda, ac prægrandi mensæ tabula, quam in Tabulario civico inspexi, propugnaculis tamen nonnullis adjectis, quæ tum solummodo designata erant.

Eandem subinde 1552. in charta sex philyrarum æri incisam vulgavit. Minori forma descriptam exhibet FUHRMANNUS P. II. Viennæ pag. 795.

Hirsgoglianæ Mappæ hæc inscripta leguntur: *Hanc Viennæ, quam vides Geometricam faciem, Archimedes Syracusanum, Augustinus Hirsfoagl a suo depictam radio, imitatus est Anno M. D. XLVII.*

Anno 1551. suprema manus imposita est propugnaculo a fonte artificiali dicto. Docet id inscriptio, quam præfert anterior ejus angulus:

FERDINANDUS ROM. GERM. HUNG. BOE.

ZC. REX. INF. HISP. ARCH. AUST. DUX

BURG. ZC. SACRI ROM. ^{Imp. Ord.} ET STA-

TUUM SUMPTIB. CONSTR ^{ui} J ^{uffit}

^{Anno} CHRISTI MDLI.

Anno 1552. Porta nova ad interiorem Cæsaream aulam, ad quam Helveti excubant, constructa est. Fidem facit lapis portæ imminens, in quo legitur:

ANNO

1552

FER-

FERDINANDUS ROM. GERMAN.
HUNG. BOEM. ZC. REX INFA.
HISP. ARCHI. AUSTR. DUX BURG-
UND. ZC. A. MDLII.

Anno eodem collato a Statibus Imperii ære perfe-
ctum est propugnaculum Carinthiacum. Legitur hoc in
lapide, qui exteriori ejus angulo inhæret:

FERDINANDUS ROM. GERM. HUNG. BOEM.
ZC. REX INF. HISP. ARCH. AUSTR. DUX
BURG. ZC. S - CRI R - - - IMP. ORD.
ET STATUUM SUMPTIBUS C - NSTR - -
- USS. ANNO CHRISTI MDLII.

RENOVATUM

ANNO 1641.

Anno 1555. propugnaculum *Braunianum* supre-
mam manum accepit, testante lapide ipso, in quo hæc
leguntur:

FERDINANDUS ROM. GERM. HUNG. BOEM.
ZC. REX INF. HISP. ARCH. AUSTR. DUX
BURG. ZC. SACRI ROM. IMP. ORD. ET
STATUUM SUMPTIBUS CONSTRUI JUSS.

ANNO CHRISTI M. DLV.

Anno 1558. inde a fossis civitatis per 50. orgya-
rum spatium quæcunque ædificia interduntur.

Educta sunt circa idem tempus alia quoque urbis propugnacula, quo tamen anno ignoratur; quia non continuo muro obducta sunt.

Erecta quoque est anno 1558. porta, quam novam vocamus, fossam urbis prospectans; lapis ejus limini incumbens, quem maximum in urbe ajunt, nostra adhuc ætate truncatam hanc epigraphen gerebat, ex una parte.

DISER STAIN WIGT 164. C. 51. p.

EX ALTERA

LVIII

Sed hodie cæmento inducto hæc quoque oblitterata sunt.

Anno 1561. absolutum est propugnaculum ab *Exilio* dictum, ita enim lapis exteriori ejus angulo insertus aureis literis loquitur:

FERDINAND. P. ELECT. ROM. IMP. GERM.

HUNG. BOEM. ZC. REX INF. HISP. ARCH.

AUSTR. DUX BURG. ZC. SACRI ROM. IMP.

ORDI. ET STATUUM SUMPTIB. CONSTRUI

JUSS. ANNO CHRISTI M. D. L. XI.

Anno 1619. 5. Junii MATHIAS Com. A THURN tumultuantium Bohemorum ac sociorum ductor, immisso suburbiis exercitu ex S. MARGARETÆ vico VIENNAM tentat; at GEBHARDO SANTALIERIO Dampierriæ legionis, ex improvise, Deo procul dubio inspirante,

te, cum 500. cataphractis equitibus Cremsio adventante, ac per canalem, ut fertur, in armamentarium navale, dein in aulam feliciter eluctante, repentino eo periculo & urbs & Imperator liberati sunt.

Anno 1620. 5. Augusti ab Imp. FERDINANDO II. ædificia cuncta solo æquari jussa sunt, quæ in pomæriis intra 50. perticarum spatium inde a fossa urbis continebantur.

Anno 1646. parmula, seu munimentum illud minus, quod vernacula SCHANZL vocant, perfectum est; testatur hoc epigraphe, quæ in ejus porta legitur:

FERDINANDUS III. ROM. IMP.

ANNO 1646.

Anno 1650. in constructione reliquarum parmularum septingenti operæ quotidie defudarunt.

Anno 1656. absoluta est Scotensis porta, qua primum pontem respicit, id, quod legere est in ejus limine:

M. D. C. (F. III. R. I. A. A.) LVI.

Anno eodem propugnaculo *Leonino* murus inductus, cujus fronti inscriptum:

FERDINANDUS III. ROM. IMP. GERM.
HUNG. BOH. ZC. REX ARCHID. AUSTR.
PROPUGNACULUM HOC MURO OBDUCI
CURAVIT ANNO M. D. C. L. VI.

Anno 1659. propugnaculum aulicum exterius, antea Stadianum compellatum, a LEOPOLDO Imp. muro vestitum inscriptio notat, quæ ita habet:

- - - - - GERM. HUNG.

- - - - - ZC. REX ARCHIDUX - - T.

PROPUGNACULUM HOC MURO OBDUCI

CURAVIT - NNO M. D. C. LIX.

Munimentum istud anno 1627. imperante FERDINANDO II. construi cœptum testatur quidem Author Status Regiminis FERDINANDI II. anno 1637. Viennæ editus, sed in ichnographica urbis nostræ delineatione, a Domino ZENOI Anno 1566. Venetiis in lucem edita, jam observatur.

Anno 1660. porta aulica huic propugnaculo contigua, perfecta est; sic enim ejus inscriptio pontem respiciens loquitur interjectis chronologicis literis:

M. LEOPOLDUS D. ROM - N. IMPERAT.

C. ARCHID. AUSTR. LX.

Anno 1661, iterato Cæsaris edicto domus cunctæ, ac horti solo æquari jussi, qui in pomæriis intra trecentos ab urbe passus consistenterent.

Anno 1662, exterior turris rubræ porta, quæ ad primum Danubii pontem ducit, perfecta est. Inscriptionem sequentem præfert:

M. D. C. (LEOPOLDUS R. I. A. A.) L. X. II.

Anno

Anno 1664. propugnaculum majus, quod ab instauratore suo *Gonzagianum* dictum fuisse supra meminimus, inducō e lateribus muro firmatum est. Fidem præstat lapis, cui inscriptum:

LEOPOLDUS ROM. IMP. GERM. HUNG.
BOHEM. ZC. REX ARCHIDUX AUSTR.
PROPUGNACULUM HOC MURO OBDUCI
CURAVIT. ANNO MDCLXIV.

Anno 1671. Porta Carinthiaca veteri loco restituta est; clausa altera e regione S. CLARÆ, cui tamen, etsi ætate posteriori, apud vulgus antiquæ portæ Carinthiæ nomen mansit. Absoluta est autem hæc porta, qua ad proximum pontem exitus datur, Anno 1671, id, quod testatur epigraphæ, quam gerit ex ea parte:

ANNO (L. D. G. R. I. S. A. G. H. B. R. A. A.) 1671.

Qua autem parte urbem respicit, perfecta est anno sequente, ut rursus in ea legitur:

ANNO (L. D. G. R. I. S. A. G. H. B. R. A. A.) 1672.

Supra portam minorem, quæ peditibus duntaxat transitum præbet, bustum Architecti conspicitur assabre elaboratum.

Supra ostium parmulæ Carinthiæ, in objecta suburbiis facie inscriptum:

ANNO 1673.

L. D. G. R. I. S. A. G. H. B. R. A. A.

Anno

Anno 1682. novo bello a MAHOMETE IV. Turcarum Imperatore impendente, firmior urbis munitio Cæsaris imperio suscipitur, quæ

Anno 1683. a 20. Martii, ter mille fossoribus ac fabris opus facientibus continuata, atque 8. Julii ejusdem anni, a Religiosis, & civibus juncta manu perfecta est.

11. Julii ad demolienda suburbia manus conversæ; sed opere lentius procedente,

12. ignis illis injectus compendio laboris ruinam eorum acceleravit.

14. oppugnandæ urbi initium factum a KARA MUTSAPHA Ottomanicæ Portæ Purpurato: RUDIGERO STARHENBERGIO eam propugnante.

12. Sept. qui erat Dominicus, profligati a foederato Christianorum exercitu Turcæ, relicta urbis oppugnatione diffugere.

Mox reparata munimenta, ac paulo post, 14. nempe Novembris, ædificia cuncta, ac rudera, quæ intra 600. ab urbe passus continebantur, solo æquari jussa.

Anno 1704. ob repetitas ex vicina Hungaria incursiones, suburbii ipsis, duorum amplius milliarium Germanicorum ambitu, a superiori Danubii latere ad inferius, fossæ ac valla circumducta. Fossæ 12. pedes altæ, totidem latæ.

ANNO 1723. GUIRICUS COM. A DAUN Præsidii militaris in urbe nostra Præfectus, CAROLO VI. Augusto jubente, munimenta Civitatis instauravit, & ornavit. Eodem curante ad æqualem formam exstructæ vigiliarum, & teloniariorum ædiculæ ad urbis portas.

ANNO 1724. parmula Scotensis ad novæ Architectonices militaris normam perfecta est; docet id inscriptio, quam exterior ejus porta præefert:

17 (ANNO DOMINI) 24.

C. VI. D. G. R. I. S. A. GE. HI. HU. BO. REX

A. A. D. B. C. T.

ANNO 1728. Carinthiaca, ac Scotensis portæ, quæ ad firmitatem ac ornatum adhuc desiderabantur, accepere.

ANNO 1741. ingruente a Gallis, & Bavaris metu, LUDOVICO ANDR. COM. KEVENHILLERO supremo Belliduce, ac MAXIMILIANO STARHENBERGIO Urbis Gubernatore curantibus, ædificia omnia diruta sunt, quibus propugnacula ac moenia ad eam diem obsita, atque ad necessariæ defensionis facultatem impedita fuerant.

Ex quo id commodi exstitit, ut propugnatoribus amplius spatium, urbi liberior aer, deambulantibus non inamœna ambulacra aperirentur. Reparata ad hæc munimenta antiqua, ac latius explicata: alternis palorum angulis minoris formæ valla adjecta: propugnaculis ex utroque latere forcipulæ in fossis additæ.

Notit. Vindob.

Gg

Anno

olim Anno 1746. restauratum propugnaculum PP. Prædicatorum, & alterum, quod aulæ adhæret, vulgo Hispanicum.

Amplificata quoque parmula propugnaculo Fibri prætensa, olim JUDENSCHÄNZL, deducta per illam porta, quæ a M. THERESIA Augusta nomen indepta est, cum hac epigraphe:

MARIA THERESIA ROM. IMP.

H. B. R. A. A. A. 1746.

Propugnaculum Fibri, seu Castoris prolongatum est, & parmula inter hoc, & Sambuci propugnaculum vallo exteriori, seu perspicillo defensa.

Reparata item Stubensis porta, porta Nova exterior, ac porta propugnaculi Hispanici. Refectum munimentum propugnaculo Leonino incumbens, quod usitato vocabulo *Catum* vocant.

Eadem cura adhibita munimento, quod portæ, ac propugnaculo Carinthiaco imminet, & vulgo *Vogelgesang* dicitur, ejusque ala ad ipsos aulæ muros producta est.

Subjungo nomina parmularum, incipiendo a dextris primi ad Danubium pontis. *1ma* Judæorum parmula a vicino Leopoldino suburbio, olim Judæorum Civitate, nunc parmula M. THERESIÆ. *2da* Ravelinum Castoris, *3tia* Parmula Stubensis. *4ta* Ravelinum Melis, seu *in Dachslotch*. *5ta* Parmula Carinthiaca. *6ta* Parmula

mula Augustiniorum. 7ma Parmula Leonina. 8va
 Parmula Mellicensis, olim lateritia, a vicina laterum
 fornace. 9na Parmula Scotensis. 10ma Parmula ante
 Novam portam. 11ma Parmula aquatica, vulgo *das*
Schänzl.

C A P U T XXII.

*Tabulæ Genealogicæ, Chronologicæ, ac Necrologicæ
 Principum AUSTRIÆ ex stirpe Babenbergica cum
 præcipuis eorum gestis.*

His in tabulis præcipue secutus sum CALLESIUM
 in Annal. Principum Babenbergicorum, & ECKARTUM
 de Origin. Famil. Saxon. Super. in Præfatione, a §. 13.
 ad 35. neque tamen semper; ut ex citatis authoribus
 (ubi opus fuerit) patebit.

In eo maxime elaborandum, ut suæ primis AUSTRIÆ
 Marchionibus Conjuges, eæque veræ assignen-
 tur. Quam ego litem ita componere studui, ut & suam
 cuilibet tribuerem, quin tamen ad binomiam confu-
 gere necesse sit; & sepulchrali lapidi Mellicensi, quate-
 nus de personis agitur, fidem suam intactam relinquerem.

Ordinem, quo hoc in lapide nominantur, non se-
 quor; neque enim notatur in eo, cujus nominatim uxor